

Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право
УДК 342.9:347

Городецька Ірина Альбінівна

*доктор юридичних наук, доцент,
професор кафедри політології, права та філософії
Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя*

Городецкая Ирина Альбиновна

*доктор юридических наук, доцент,
профессор кафедры политологии, права и философии
Нежинский государственный университет имени Николая Гоголя*

Horodetska Iryna

*Doctor of Science of Law, associate Professor,
Professor of the Department of Political Science, Law and Philosophy
Nizhyn Mykola Gogol State University*

ORCID: 0000-0001-5096-8632

**АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ У СФЕРІ
ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ: ОКРЕМІ АСПЕКТИ
АДМИНИСТРАТИВНО-ПРАВОВОЕ РЕГУЛИРОВАНИЕ В СФЕРЕ
ИНТЕЛЛЕКТУАЛЬНОЙ СОБСТВЕННОСТИ: ОТДЕЛЬНЫЕ
АСПЕКТЫ**

**ADMINISTRATIVE-LEGAL REGULATION IN THE SPHERE OF
INTELLECTUAL PROPERTY: SEPARATE ASPECTS**

Анотація. Статтю присвячено з'ясуванню особливостей адміністративно-правового регулювання у сфері інтелектуальної власності на сучасному етапі реформування державної системи правової охорони інтелектуальної власності в Україні. Під адміністративно-правовим регулюванням суспільних відносин у сфері інтелектуальної

власності пропонується розуміти здійснюваний за допомогою комплексу адміністративно-правових засобів правовий вплив на ці суспільні відносини, спрямований на досягнення загальної мети адміністративно-правового регулювання в процесі забезпечення належних умов для створення, ефективного використання, охорони та захисту інтелектуального потенціалу нації в інтересах розвитку конкурентоздатної економіки України, заснованої на знаннях та інноваціях.

Наголошено, що адміністративно-правовому регулюванню відносин у сфері інтелектуальної власності притаманні особливості, що виявляються у специфіці адміністративно-правових норм, мети (цілей) правового (адміністративно-правового) регулювання, адміністративно-правових засобів, які забезпечують його ефективність, інституційної складової організаційно-правового механізму в цій сфері.

Здійснено аналіз нормативно-правової бази адміністративно-правового регулювання відносин у сфері інтелектуальної власності. Особливу увагу приділено існуючим проблемам інституційної системи у цій сфері, а також процесу її реформування в контексті прийняття Закону України «Про внесення змін до деяких законів України щодо створення національного органу інтелектуальної власності» від 16 червня 2020 р. № 703-IX. Акцентовано увагу на недоліках означеного нормативно-правового акта.

Зроблено висновок, що підвищення рівня ефективності нормативно-правової бази, посилення інституційної та функціональної спроможності суб'єктів публічного адміністрування у сфері інтелектуальної власності, як стрижневих факторів (чинників) ефективності адміністративно-правового регулювання у цій сфері, можливе лише за умови дотримання принципів системності, доцільності, обґрунтованості та послідовності, а

також урахування інтересів усіх суб'єктів суспільних відносин у сфері інтелектуальної власності.

Ключові слова: адміністративно-правове регулювання, сфера інтелектуальної власності, адміністративно-правові норми, суб'єкти публічного адміністрування, реформування.

Анотація. Стаття посвячена в'ясненню особливостей адміністративно-правового регулювання в сфері інтелектуальної власності на сучасному етапі реформування державної системи правової охорони інтелектуальної власності в Україні. Під адміністративно-правовим регулюванням суспільних відносин в сфері інтелектуальної власності пропонується розуміти здійснюване з допомогою комплексу адміністративно-правових засобів правове впливання на ці суспільні відносини, спрямоване на досягнення загальної мети адміністративно-правового регулювання в процесі забезпечення належних умов для створення, ефективного використання, охорони і захисту інтелектуального потенціалу нації в інтересах розвитку конкурентоспроможної економіки України, ґрунтованій на знаннях і інноваціях.

Відзначено, що адміністративно-правовому регулюванню відносин в сфері інтелектуальної власності притаманні особливості, які проявляються в специфіці адміністративно-правових норм, цілей правового (адміністративно-правового) регулювання, адміністративно-правових засобів, забезпечуючих його ефективність, інституціональної складової організаційно-правового механізму в цій сфері.

Виконано аналіз нормативно-правової бази адміністративно-правового регулювання відносин в сфері інтелектуальної власності. Особливу увагу приділено існуючим проблемам

институциональной системы в этой сфере, а также процессу ее реформирования в контексте принятия Закона Украины «О внесении изменений в некоторые законы Украины относительно создания национального органа интеллектуальной собственности» от 16 июня 2020 г. № 703-IX. Акцентируется внимание на недостатках указанного нормативно-правового акта.

Сделан вывод, что повышение уровня эффективности нормативно-правовой базы, усиление институциональной и функциональной способности субъектов публичного администрирования в сфере интеллектуальной собственности, как стержневых факторов эффективности административно-правового регулирования в этой сфере, возможно лишь при условии соблюдения принципов системности, целесообразности, обоснованности и последовательности, а также учета интересов всех субъектов общественных отношений в сфере интеллектуальной собственности.

Ключевые слова: *административно-правовое регулирование, сфера интеллектуальной собственности, административно-правовые нормы, субъекты публичного администрирования, реформирование.*

Summary. *The article is devoted to clarifying the specifics of administrative-legal regulation in the sphere of intellectual property at the present stage of reformation of the state system of legal protection of intellectual property in Ukraine. The administrative-legal regulation of public relations in the sphere of intellectual property is proposed to understand as the legal impact on these public relations, carried out using a complex of administrative-legal means, which is aimed at achieving the general goal of administrative-legal regulation in the process of ensuring the appropriate conditions for the creation, effective use, protection and defense of the intellectual potential of the nation in*

the interests of developing a competitive economy of Ukraine based on knowledge and innovation.

It is noted that the administrative-legal regulation of relations in the sphere of intellectual property has features that are manifested in the specifics of administrative-legal norms, the goals of legal (administrative-legal) regulation, administrative-legal means that ensure its effectiveness, the institutional component of the organizational and legal mechanism in this sphere.

The analysis of the legal framework of administrative-legal regulation of relations in the sphere of intellectual property is carried out. Particular attention is paid to the existing problems of the institutional system in this area, as well as the process of its reform in the context of the adoption of the Law of Ukraine "On amendments to certain legislative acts of Ukraine concerning the establishment of a national intellectual property body" dated June 16, 2020 № 703-IX. Attention is focused on the shortcomings of this regulatory legal act.

It is concluded that increasing the level of efficiency of the regulatory framework, strengthening the institutional and functional capacity of public administration entities in the sphere of intellectual property, as the pivotal factors of the effectiveness of administrative-legal regulation in this area, is possible only if the principles of systematicity, expediency, validity and consistency are observed, as well as taking into account the interests of all subjects of public relations in the sphere of intellectual property.

Key words: *administrative-legal regulation, sphere of intellectual property, administrative and legal norms, subjects of public administration, reforming.*

Постановка проблеми. Існування значної кількості проблем, які потребують розв'язання та триваючий процес реформування державної системи правової охорони інтелектуальної власності в Україні,

обумовлюють необхідність комплексного дослідження теоретико-правових питань адміністративно-правового регулювання суспільних відносин у сфері інтелектуальної власності, зокрема його особливостей на сучасному етапі та з'ясування подальших перспектив вдосконалення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичні та практичні проблеми адміністративно-правового регулювання суспільних відносин у сфері інтелектуальної власності, адміністративно-правової охорони інтелектуальної власності в Україні були предметом дослідження таких вітчизняних учених, як С.В. Бондаренко, Ю.Л. Бошицький, Є.В. Валькова, В.В. Галуцько, О.М. Головова, І.І. Дахно, П.В. Діхтієвський, І.Г. Запорожець, А.Т. Комзюк, Ф.О. Кіріленко, Т.В. Корнякова, В.В. Колесніченко, О.М. Коротун, Г.В. Корчевний, І.С. Кравченко, В.І. Курило, К.М. Куркова, О.А. Ляшенко, В.В. Макаренко, А.Г. Майданевич, П.В. Макушев, О.О. Михальський, В.Р. Нерсесов, М.В. Паладій, А.Г. Пишна, Г.С. Римарчук, А.І. Саєнко, В.А. Свирида, О.П. Світличний, О.А. Сокурєнко, С.В. Слюсарєнко, Д.В. Смерницький, О.В. Тандир, С.М. Таранєнко, Н.В. Троцюк, І.А. Шишко, А.П. Шпак, Є.В. Юркова, О.Ш. Чомахашвілі, А.В. Хрідочкін, С.В. Ярошенко та ін.

Метою статті є з'ясування особливостей адміністративно-правового регулювання суспільних відносин у сфері інтелектуальної власності на сучасному етапі реформування державної системи правової охорони інтелектуальної власності в Україні.

Виклад основного матеріалу. Екстраполюючи попередньо отримані нами теоретичні уявлення щодо внутрішньої глибинної складової адміністративно-правового регулювання на предметну сферу даного дослідження [1, с. 60-64], а також враховуючи наукові підходи до визначення мети (цілей) правового регулювання [2, с. 16-18; 3], під адміністративно-правовим регулюванням суспільних відносин у сфері інтелектуальної власності пропонуємо розуміти здійснюваний за

допомогою комплексу адміністративно-правових засобів правовий вплив на ці суспільні відносини, спрямований на досягнення загальної мети адміністративно-правового регулювання в процесі забезпечення належних умов для створення, ефективного використання, охорони та захисту інтелектуального потенціалу нації в інтересах розвитку конкурентоздатної економіки України, заснованої на знаннях та інноваціях [3, с. 174].

Адміністративно-правовому регулюванню відносин у сфері інтелектуальної власності притаманні особливості, що виявляються у специфіці адміністративно-правових норм, мети (цілей) правового (адміністративно-правового) регулювання, адміністративно-правових засобів, які забезпечують його ефективність, інституційної складової організаційно-правового механізму у цій сфері.

Нормативно-правовою базою адміністративно-правового регулювання в сфері інтелектуальності є закони України «Про ефективне управління майновими правами правовласників у сфері авторського права і (або) суміжних прав» від 15 травня 2018 р. № 2415-VIII, «Про авторське право і суміжні права» від 23 грудня 1993 р. № 3792-XII, «Про охорону прав на промислові зразки» від 15 грудня 1993 р. № 3688-XII, «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг» від 15 грудня 1993 р. № 3689-XII, «Про правову охорону географічних зазначень» від 16 червня 1999 р. № 752-XIV, «Про охорону прав на сорти рослин» від 21 квітня 1993 р. № 3116-XII, «Про охорону прав на компонування напівпровідникових виробів» від 5 листопада 1997 р. № 621/97-ВР, «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі» від 15 грудня 1993 р. № 3687-XII, «Про інноваційну діяльність» від 4 липня 2002 р. № 40-IV, «Про захист від недобросовісної конкуренції» від 7 червня 1996 р. № 236/96-ВР, Кодекс України про адміністративні правопорушення від 7 грудня 1984 р. № 8073-X, Кодекс адміністративного судочинства України від 6 липня 2005 р. №

2747-IV, Митний кодекс України від 13 березня 2012 р. № 4495-VI та інші законодавчі і підзаконні нормативно-правові акти.

Зважаючи на наявність величезного масиву та розмаїття адміністративно-правових норм, які містяться в нормативно-правових актах різної юридичної сили їх доцільно класифікувати за наступними критеріями – залежно від цілей адміністративно-правового регулювання, за адресатом приписів, за функціональним призначенням, що, в свою чергу, сприяє розумінню місця та ролі цих норм у механізмі адміністративно-правового регулювання у сфері інтелектуальної власності, їх взаємозв'язку між собою. Слід зазначити, що від ефективності адміністративно-правових норм, як засобу (інструменту) за допомогою якого здійснюється безпосередній правовий вплив на відносини у сфері інтелектуальної власності та основоположної складової частини механізму адміністративно-правового регулювання відносин у цій сфері, повною мірою залежить ефективність останнього.

Однією з особливостей адміністративно-правового регулювання відносин у досліджуваній сфері є наявність розгалуженої системи суб'єктів такого регулювання, наділених владними повноваженнями по відношенню до інших суб'єктів суспільних відносин у сфері інтелектуальної власності. При цьому, на існуючих проблемах інституційної системи у сфері інтелектуальної власності та необхідності її вдосконалення наголошується як у програмних і концептуальних правових актах, так і в аналітичних джерелах та науковій літературі.

Зокрема, у Концепції реформування державної системи правової охорони інтелектуальної власності в Україні (далі – Концепція), схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 1 червня 2016 р. № 402-р, до проблеми, яка потребує розв'язання віднесено низьку ефективність державної системи правової охорони інтелектуальної власності у вирішенні ключових завдань, її нездатність забезпечити розвиток сфери

інтелектуальної власності як важливого елементу національної інноваційної системи та базису інноваційної економіки держави. Крім того, зазначено, що «недосконала та інертна на зміни система державного управління сферою правової охорони інтелектуальної власності призвела до відсутності істотного прогресу в адаптації нормативно-правової бази до сучасних економічних та політичних умов» [4]. При цьому, запровадження прозорої дворівневої структури державної системи правової охорони інтелектуальної власності, як основного напрямку реалізації Концепції передбачалося протягом 2016 – I кварталу 2017 року [4].

Дослідивши проблемні питання публічного адміністрування в сфері інтелектуальної власності, Ю.Л. Бошицький наголошує на необхідності створення ефективної системи управління інтелектуальною власністю, яка «<...> зможе активно підтримувати національну економіку, засновану на знаннях, здатною оперативно приймати обґрунтовані рішення, адекватно реагувати на зміни в навколишньому середовищі та складних процесах у самій керованій системі» [5, с. 212]. Концептуальний аналіз публічного адміністрування у сфері інтелектуальної власності надає А.В. Хрідочкін у своїй дисертації на здобуття наукового ступеня доктора юридичних наук (2019 р.). Науковцем, з-поміж іншого, досліджено еволюцію й особливості адміністративно-правового статусу суб'єктів публічного адміністрування у сфері інтелектуальної власності в Україні (загальної компетенції, галузевої компетенції, спеціальної (функціональної) компетенції), систему їх взаємодії та виявлено причини недосконалості інституту публічного адміністрування у цій сфері [6, с. 33, 35]. До основних факторів, які негативно впливають на розвиток публічного адміністрування у досліджуваній сфері вченим віднесено: наявні складні економічні умови та розпорошення і дублювання функцій публічного адміністрування між одразу кількома органами виконавчої влади; відсутність належної координації та ефективності діяльності суб'єктів публічного

адміністрування, їх недостатній інституційний потенціал; недостатньо ефективну діяльність підрозділів з питань трансферу технологій, інноваційної діяльності та інтелектуальної власності в органах виконавчої влади, бюджетних установах, організаціях і на підприємствах діяльність яких пов'язана з використанням об'єктів інтелектуальної власності; недосконалість нормативної бази публічного адміністрування у сфері інтелектуальної власності [3, с. 173].

Слід зазначити, що поточний стан та подальше реформування державної системи правової охорони інтелектуальної власності викликає низку запитань та стурбованість у експертному середовищі [7]. Адже, постійне реформування системи органів виконавчої влади не завжди має виправданий характер, а іноді призводить до неефективного виконання поставлених завдань публічною адміністрацією [8, с. 78].

14 жовтня 2020 року набере чинності Закон України «Про внесення змін до деяких законів України щодо створення національного органу інтелектуальної власності» від 16 червня 2020 р. № 703-IX, яким передбачено створення нового органу у сфері інтелектуальної власності – Національного органу інтелектуальної власності (далі – НОІВ) [9]. Функції НОІВ виконуватиме юридична особа публічного права (державна організація), утворена центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері інтелектуальної власності (Міністерство розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства), та визначена Кабінетом Міністрів України [9]. Відповідно до положень Концепції [4] а також Пояснювальної записки до проекту Закону України «Про внесення змін до деяких законів України щодо створення національного органу інтелектуальної власності» від 16 червня 2020 р. № 703-IX, НОІВ буде створено на базі державного підприємства «Український інститут інтелектуальної власності» (заклад експертизи), та належатиме до сфери управління Міністерства розвитку

економіки, торгівлі та сільського господарства. При цьому, Міністерство розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства забезпечуватиме формування та реалізуватиме державну політику в сфері інтелектуальної власності, а НОІВ виконуватиме окремі публічні функції (владні повноваження) з реалізації державної політики (видача охоронних документів (патентів, свідоцтв) на об'єкти права інтелектуальної власності) [10]. Зміни, що вносяться до низки законодавчих нормативно-правових актів стосуються владних повноважень Національного органу інтелектуальної власності у сфері охорони прав на промислові зразки, у сфері охорони прав на знаки для товарів і послуг (торговельні марки), у сфері охорони прав на компонування, у сфері охорони прав на географічні зазначення, у сфері охорони прав на винаходи і корисні моделі, у сфері охорони авторського права та суміжних прав, а також діяльності «органів НОІВ» – Апеляційної палати, Апеляційної комісії та експертів НОІВ [9].

Слід зазначити, що розглянувши проект Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо створення національного органу інтелектуальної власності» (реєстр. № 2255), підготовлений Комітетом з питань економічного розвитку до другого читання Головне юридичне управління Апарату Верховної Ради України акцентувало увагу на низці його недоліків, зокрема: державна система охорони фактично зводиться до переліку суб'єктів, що входять до сфери управління одного центрального органу виконавчої влади; звужено суб'єктний склад державної система охорони прав інтелектуальної власності; юридична некоректність окремих норм, що створює підґрунтя для виведення суб'єкта владних повноважень (НОІВ) з під дії вимог частини другої статті 19 Конституції України; наділення центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері інтелектуальної власності повноваженнями (підпункт 2 пункту 1 розділу І) Кабінету Міністрів України; віднесення до суб'єктного

складу наглядової ради НОІВ двох представників Верховної Ради України, що не відповідає положенням частини другої статті 85 Конституції України та ін. [11]. При цьому, попри необхідність змістовного та техніко-юридичного доопрацювання проекту Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо створення національного органу інтелектуальної власності» (реєстр. № 2255), Верховна Рада України 12 червня 2020 р. прийняла його у другому читанні та в цілому.

Висновки. Таким чином, підвищення рівня ефективності нормативно-правової бази, посилення інституційної та функціональної спроможності суб'єктів публічного адміністрування у сфері інтелектуальної власності, як стрижневих факторів (чинників) ефективності адміністративно-правового регулювання у цій сфері, можливе лише за умови дотримання принципів системності, доцільності, обґрунтованості та послідовності, а також урахування інтересів усіх суб'єктів суспільних відносин у сфері інтелектуальної власності.

Література

1. Городецька І. А. Сутність адміністративно-правового регулювання суспільних відносин у галузі охорони, використання і відтворення тваринного світу // Форум права: електрон. наук. фахове вид. 2016. № 1. С. 60–66. URL: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/FP_index.htm_2016_1_12.pdf (дата звернення: 17.09.2020).
2. Horodetska Irina. To the problem of understanding of the purpose of administrative-legal regulation // European Journal of Law and Political Sciences, «East West» Association for Advanced Studies and Higher Education GmbH. Vienna. 2016. № 1. PP. 16–19.
3. Хрідочкін А. В. Науково-теоретичні засади реформування публічного адміністрування у сфері інтелектуальної власності в Україні. Правовий часопис Донбасу. 2018. № 4 (65). С. 172–178.

4. Про схвалення Концепції реформування державної системи правової охорони інтелектуальної власності в Україні: розпорядження Каб. Міністрів України від 01.06.2016 р. № 402-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/402-2016-%D1%80#Text> (дата звернення: 17.09.2020).
5. Бошицький Ю. Л. Інтелектуальна власність в Україні: деякі питання публічного адміністрування // Часопис Київського університету права. 2013. № 3. С. 212–216.
6. Хрідочкін А. В. Публічне адміністрування у сфері інтелектуальної власності в Україні: дис. ... д-ра. юрид. наук: 12.00.07 // Запорізький національний університет. Запоріжжя, 2019. 508 с.
7. Звернення щодо реформи державної системи правової охорони інтелектуальної власності // Асоціація правників України. URL: <https://uba.ua/ukr/news/5746/> (дата звернення: 17.09.2020).
8. Коротун О. М. Система суб'єктів публічної адміністрації у сфері забезпечення охорони прав інтелектуальної власності // Вчені записки Таврійського національного університету імені В.І. Вернадського. Серія: Юридичні науки. 2019. Т. 30 (69) № 6. С. 76–80.
9. Про внесення змін до деяких законів України щодо створення національного органу інтелектуальної власності: Закон України від 16.06.2020 р. № 703-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/703-IX#Text> (дата звернення: 17.09.2020).
10. Проект Закону про внесення змін до деяких законів України щодо створення національного органу інтелектуальної власності: від 10.10.2019 р. № 2255. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=67060 (дата звернення: 17.09.2020).
11. Зауваження Головного юридичного управління Апарату Верховної Ради України до проекту Закону України «Про внесення змін до

деяких законодавчих актів України щодо створення національного органу інтелектуальної власності» (реєстр. № 2255). URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=67060 (дата звернення: 17.09.2020).

References

1. Horodetska I. A. Sutnist administratyvno-pravovoho rehuliuвання suspilnykh vidnosyn u haluzi okhorony, vykorystannia i vidtvorennia tvarynnoho svitu. Forum prava: elektron. nauk. fakhove vyd. 2016. № 1. S. 60–66. URL: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/FP_index.htm_2016_1_12.pdf (data zvernennia: 17.09.2020).
2. Horodetska Irina. To the problem of understanding of the purpose of administrative-legal regulation. European Journal of Law and Political Sciences, «East West» Association for Advanced Studies and Higher Education GmbH. Vienna. 2016. № 1. P. 16–19.
3. Khridochkin A. V. Naukovo-teoretychni zasady reformuvannia publichnoho administruvannia u sferi intelektualnoi vlasnosti v Ukraini. Pravovyi chasopys Donbasu. 2018. № 4 (65). S. 172–178.
4. Pro skhvalennia Kontseptsii reformuvannia derzhavnoi systemy pravovoi okhorony intelektualnoi vlasnosti v Ukraini: rozporiadzhennia Kab. Ministriv Ukrainy vid 01.06.2016 r. № 402-r. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/402-2016-%D1%80#Text> (data zvernennia: 17.09.2020).
5. Boshytskyi Yu. L. Intelektualna vlasnist v Ukraini: deiaki pytannia publichnoho administruvannia. Chasopys Kyivskoho universytetu prava. 2013. № 3. S. 212–216.
6. Khridochkin A. V. Publichne administruvannia u sferi intelektualnoi vlasnosti v Ukraini: dys. ... d-ra. yuryd. nauk: 12.00.07 / Zaporizkyi natsionalnyi universytet. Zaporizhzhia, 2019. 508 s.

7. Zvernennia shchodo reformy derzhavnoi systemy pravovoi okhorony intelektualnoi vlasnosti // Asotsiatsiia pravnykiv Ukrainy. URL: <https://uba.ua/ukr/news/5746/> (data zvernennia: 17.09.2020).
8. Korotun O. M. Systema subiektiv publichnoi administratsii u sferi zabezpechennia okhorony prav intelektualnoi vlasnosti. Vcheni zapysky Tavriiskoho natsionalnoho universytetu imeni V.I. Vernadskoho. Seria: Yurydychni nauky. 2019. T. 30 (69) № 6. S. 76–80.
9. Pro vnesennia zmin do deiakykh zakoniv Ukrainy shchodo stvorennia natsionalnoho orhanu intelektualnoi vlasnosti: Zakon Ukrainy vid 16.06.2020 r. № 703-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/703-IX#Text> (data zvernennia: 17.09.2020).
10. Proekt Zakonu pro vnesennia zmin do deiakykh zakoniv Ukrainy shchodo stvorennia natsionalnoho orhanu intelektualnoi vlasnosti: vid 10.10.2019 r. № 2255. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=67060 (data zvernennia: 17.09.2020).
11. Zauvazhennia Holovnoho yurydychnoho upravlinnia Aparatu Verkhovnoi Rady Ukrainy do proektu Zakonu Ukrainy «Pro vnesennia zmin do deiakykh zakonodavchykh aktiv Ukrainy shchodo stvorennia natsionalnoho orhanu intelektualnoi vlasnosti» (reiestr. № 2255). URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=67060 (data zvernennia: 17.09.2020).